

IQTISODIYOT TARMOQLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI JORIY ETISH TAHLILI

Alikulov Azamat Tuygunovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrası mudiri, i.f.f.d. (PhD), dotsent

Ziyodullayev Abdurahim Akmaljon o'g'li

2Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti "Buxgalteriya hisobi va audit" ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqola iqtisodiy tarmoqlarda sun'iy intellekt (SI)ning joriy etilishining global ta'sirlarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Maqolada SIning turli tarmoqlardagi ijobiy va salbiy oqibatlari, xususan, ishlab chiqarish, savdo va moliya sohasidagi o'zgarishlar ko'rib chiqiladi. Ijobiy oqibatlarga SIning samaradorlikni oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilash, yangi ish o'rinlari yaratish, buxgalteriya tizimini rivojlantirish kabi imkoniyatlar kiradi. Shuningdek, maqolada SIning iqtisodiyotga salbiy ta'sirlari ham tahlil qilinadi. Bular: ish o'rinlarining qisqarishi, iqtisodiy tengsizlikni kuchaytirish, kiberxavfsizlikka tahdid, ma'lumotlarni tahlil qilishda noto'g'rilik va e'tiborsizlik xavfi kabilarni o'z ichiga oladi.*

Kalit so'zlar: *Sun'iy intellekt, iqtisodiy tarmoqlar, global ta'sir, ijobiy oqibatlar, salbiy oqibatlar, kiberxavfsizlik, ma'lumotlar tahlili*

Kirish

XXI asr – bu sun'iy intellekt (SI)ning jadal rivojlanishi va uning turli sohalar, jumladan, iqtisodiyotga kirib kelishi asri. Hozirgi kunda SI texnologiyalari ishlab chiqarish, savdo, moliya, sog'liqni saqlash, ta'lim va boshqa sohalarda o'z ta'sirini ko'rsatib, jahon iqtisodiyotini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Shu sababdan, 2024-yil 17-oktyabr sanasida O'zbekiston Prezidentining "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori e'lon qilindi.

Bugungi kunda SIning jahon iqtisodiyotiga ta'siri tufayli uning ijobiy va salbiy oqibatlari ham muhokama qilinmoqda. Iqtisodiy tarmoqlarda SIning joriy etilishi samaradorlikni oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilash va boshqa imkoniyatlarni yaratadi. Ammo, SIning keng tarqalishi ish o'rinlarining qisqarishi, iqtisodiy

Special issue: "DIGITALIZATION OF FINANCE: NEW TRENDS AND IMPLEMENTATION PRACTICES"

tengsizlikni kuchaytirish, kiberxavfsizlikka tahdid va boshqa xatarlarni ham keltirib chiqarishi mumkin.

Shu sababli, "Iqtisodiy tarmoqlarda sun'iy intellekt: uning global miqyosdagi ijobiy va salbiy oqibatlari tahlili" mavzusidagi ilmiy maqola bu muhim muammolarni tahlil qilishga va SIning iqtisodiyotdagi rolini obyektiv baholashga bag'ishlangan. Maqolada SI texnologiyalarining turli iqtisodiy tarmoqlardagi ijobiy va salbiy oqibatlari, uning jamiyat va iqtisodiyot uchun xavfsiz va samarali tarzda qo'llanilishini ta'minlash uchun chora-tadbirlar muhokama qilinadi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili

Maqolada foydalanilgan adabiyotlarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining hozirgi holati va ularning raqamli iqtisodiyotda qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Iqtisodiy faoliyatni ta'minlash va faollashtirish uchun sun'iy intellektdan samarali foydalanishni ko'rsatadigan asosiy usullar, tahlillar va tendensiyalarni tahlil qilinadi.

Shuningdek maqolada "Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot instituti" tadqiqotlari va O'zbekiston Prezidentining "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qaroridan foydalanildi.

Maqolaning tahliliy qismi uchun "Standford University"ning ilmiy tadqiqot ishlaridan foydalanildi.

Tadqiqot Metodologiyasi

Ushbu ilmiy tadqiqot sun'iy intellekt (SI)ni iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etishning global miqyosdagi ijobiy va salbiy oqibatlarini chuqur tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqot jarayonida xalqaro tajribani taqqoslash, ilmiy abstraksiyalash, induksiya, deduksiya, analiz va sintez metodlaridan foydalanildi.

Tahlil va Natijalar

So'nggi yillarda insonga xos harakatlarni turli xil dasturlar asosida bajarish, ijodiy fikrlash qobiliyatiga ega ilm-fan texnologiyalari shiddat bilan rivojlanmoqda. Shunday texnologiyalardan biri hisoblanmish sun'iy intellekt yutuqlari bugungi kunga kelib har bir inson kundalik hayotiga kirib ulgurdi.

Keling eng avvalo sun'iy intellekt va iqtisodiyot atamalariga ta'rif beraylik.

Iqtisodiyot - bu o'zaro bog'liq bo'lgan ko'p sonli jarayonlar va tizimlar to'plami bo'lib, u jamiyatning resurslarni boshqarish, tovarlar va xizmatlar ishlab chiqarish, taklif va talabni muvozanatlash asosida sodir bo'ladigan barcha tovar almashinuvu jaraynidir.

Sun'iy intellekt (SI) - bu kompyuterlarga odamlarga o'xshash fikrlash, o'rganish va muammolarni hal qilish qobiliyatini berishga qaratilgan soha. SI kompyuterlarni ma'lumotlarni tahlil qilish, xatolarni aniqlash, bashoratlar qilish va qarorlar qabul qilish kabi vazifalarni bajarishga o'rgatadi.

SIning iqtisodiyotga integratsiyalashuvi ko'plab jiddiy savollarni tug'diradi. Ba'zilar sun'iy intellekt samaradorlikni oshirishini taxmin qilmoqda, ammo uning ta'siri darajasi noma'lumligicha qolmoqda. Asosiy tashvish - ishchi kuchining katta o'zgarishi ehtimoli - ish o'rinlari SI yordamida qanday darajada avtomatlashtiriladi va ko'paytiriladi? Kompaniyalar

Special issue: "DIGITALIZATION OF FINANCE: NEW TRENDS AND IMPLEMENTATION PRACTICES"

sun'iy intellektdan turli sohalarda foydalanmoqda, biroq dunyoning ba'zi mintaqalari ushbu transformatsion texnologiyaga ko'proq investitsion oqimlarning guvohi bo'lmoqda. Bundan tashqari, investorlarning qiziqishi tabiiy tilni qayta ishlash va ma'lumotlarni boshqarish kabi o'ziga xos SI kichik sohalariga qaratilgan.

Generativ SI investitsiyalari osmonga ko'tarildi. O'tgan yili SIga xususiy investitsiyalar qisqarganiga qaramay, generativ SI uchun mablag' ko'payib, 2022 yildan deyarli oshib, 25,2 milliard dollarga yetdi. Generativ sun'iy intellekt sohasidagi asosiy kompaniyalar, jumladan OpenSI, Anthropic, Hugging Face va Inflection mablag' yig'ishning katta bosqichlari haqida xabar berishdi.

SI ishchilarni yanada samarali qiladi va yuqori sifatli ishlarga olib keladi. 2023-yilda bir nechta tadqiqotlar SIning mehnatga ta'sirini baholadi, bu SI ishchilarga vazifalarni tezroq bajarish va ishlab chiqarish sifatini yaxshilash imkonini beradi. Ushbu tadqiqotlar, shuningdek, sun'iy intellektning past va yuqori malakali ishchilar o'rtasidagi ko'nikma tafovutini bartaraf etish imkoniyatlarini ko'rsatdi. Boshqa tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, SIDan to'g'ri nazoratsiz foydalanish samaradorlikni pasayishiga olib kelishi mumkin.

Fortune 500 kompaniyalari SI, ayniqsa generativ SI haqida ko'p gapira boshlaydi. 2023-yilda SI haqida 394 ta daromad so'rovida (Fortune 500 ro'yxatidagi barcha kompaniyalarning qariyb 80 foizi) eslatib o'tilgan, bu 2022- yildagi 266 tadan sezilarli o'sishdir. 2018 yildan beri Fortune 500 ro'yxatida SI haqida eslatmalar deyarli ikki baravar ko'paydi. Eng tez-tez tilga olingan mavzu, barcha daromad qo'ng'iroqlarining 19,7 foizida paydo bo'lgan, generativ SI edi.

SI ishchi kuchiga bo'lgan talab SI ko'nikmalarini talab qiladigan, ko'pchilikda so'nggi besh yil ichida SI bilan bog'liq ish e'lonlari soni ortdi. Ushbu bo'lim Lightcast ma'lumotlariga asoslanib, mehnat bozorlarida SI bilan bog'liq ko'nikmalarga bo'lgan talabni tahlil qiladi. Lightcast 2010-yildan beri 51 000 dan ortiq veb-saytlardagi yuz millionlab ish o'rinlari e'lonlarini tahlil qilib, SI ko'nikmalarini talab qiladiganlarni aniqladi.

Moliyalashtirish hajmi	2022	2023 yil
1 milliard dollardan ortiq	7	9
500 million dollar - 1 milliard dollar	6	7
100 million dollar - 500 million dollar	187	120
50 million dollar - 100 million dollar	260	182
50 million dollardan kam	2840	2641
Ochilmagan	694	680
Jami	3994	3639

(1-rasm.) SI xususiy investitsiya tadbirlari moliyalashtirish hajmi bo'yicha, 2022 va 2023
Tashkilotlar sun'iy intellektni qo'llash tufayli ham xarajatlarning qisqarishini, ham daromadning oshishini boshdan kechirdilar. Respondentlar xarajatlarni tejash haqida tez-tez xabar bergan sohalarda ishlab chiqarish (55%), xizmat ko'rsatish operatsiyalari (54%) va xavf (44%) edi. Daromadni oshirish uchun sun'iy intellektdan eng ko'p foyda ko'radigan

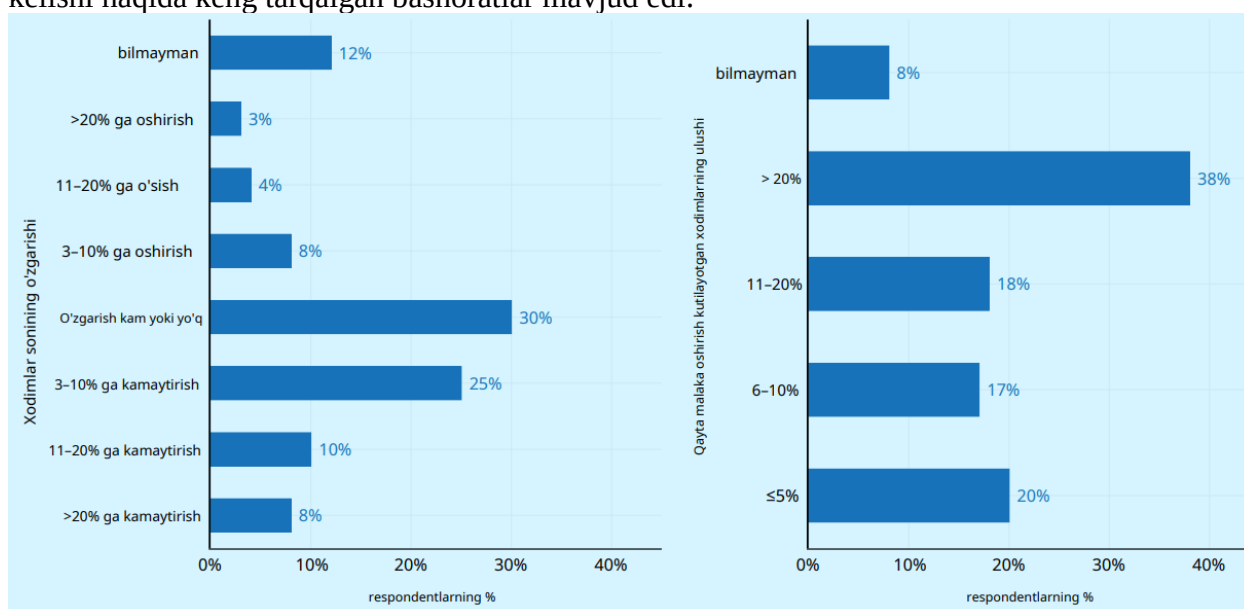
Special issue: "DIGITALIZATION OF FINANCE: NEW TRENDS AND IMPLEMENTATION PRACTICES"

funksiyalar ishlab chiqarish (66%), marketing va sotish (65%) va xavf (64%)ni o'z ichiga oladi. 4.4.7-rasmda muhim ko'rsatilgan.

Respondentlar soni AIdan foydalanish natijasida xarajat kamaygani (42%) va daromad oshgani (59%), bu esa AI korxonalarga o'z daromadlarini yaxshilashga sezilarli yordam berishini ko'rsatmoqda. Bu va o'tgan yilgi o'rtacha ko'rsatkichlarni solishtirganda, barcha faoliyat turlari bo'yicha xarajatlarning kamayishi 10 foizga oshgani va daromadning o'sishi to'rt foizga kamayganini ko'rsatadi.

AIning iqtisodiy ta'sirini prognoz qilish. 2023 yilda ba'zi yangi nashr etilgan tahlillar AIning kelajakdagi iqtisodiy ta'sirini loyihalashtirish va yaxshiroq tushunishga qaratilgan. Yaqinda McKinsey hisoboti generativ AI tarmoqlar bo'ylab daromadlarga ta'sir qilishi mumkinligini o'rganib chiqdi.

McKinsey so'rovi, "2023 yilda AI holati", deb so'radi biznes mutaxassislaridan keyingi uch yil ichida AIning tashkilotning ishchi kuchiga ta'siri haqidagi taxminlari. Garchi katta ulush (30%) xodimlar sonining deyarli o'zgarishini kutmagan bo'lsa-da, 43% xodimlar hajmi kamayadi (4.4.28-rasm). Faqat 15% generativ AI xodimlar sonining ko'payishiga olib keladi, deb hisobladi. Shuningdek, sun'iy intellekt xodimlarning sezilarli malakasini oshirishga olib kelishi haqida keng tarqalgan bashoratlar mavjud edi.

(2-rasm.)- Keyingi 3 yil ichida AIning tashkilotlarning ishchi kuchiga ta'siri haqidagi taxminlar, 2023 yil

Ko'p afzalliklariga qaramay, sun'iy intellektidan foydalanish ma'lumotlar xavfsizligi, xavflarni yetarlicha baholamaslik va axloqiy muammolar bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqaradi. Biroq iqtisodiyotda sun'iy intellektidan foydalanish istiqbollari nihoyatda yuqori ekanligini bu sohadagi investitsiyalar va ishlanmalarning o'sishidan ham ko'rish mumkin. Sun'iy intellektidan foydalanishda, xavfsizlik va axloqiy muammolar bu sohadagi investitsiyalar va ishlab chiqarishni oshirish jarayonlarida muhim tushunchalar bo'lib turadi.

Sun'iy intellekt va robotatexnika sohasidagi rivojlantirish maqsadida, ma'lumotlarni muhofaza qilish, rivojlanayotgan texnologik xavfsizlik muammolarini hal qilish va ishonchsizlik muammolarini oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar bilan shug'ullanish juda muhim.

Special issue: "DIGITALIZATION OF FINANCE: NEW TRENDS AND IMPLEMENTATION PRACTICES"

Shu bilan birga, sun'iy intellekt va robototexnikadan unumli foydalanishning yaratiladigan yangiliklarga hamda ish olish bo'yicha strategiyalar va huquqiy kadrlarni modifikatsiyalashga qaratilgan chora-tadbirlar bilan birgalikda yuksak taraqqiyotga erishish mumkinligini e'tirof etish mumkin. Bunday harakatlar, sun'iy intellektning o'rnini o'rganish, so'nggi texnologiyalar va raqamli yondashuvlarni zamonaviy iqtisodiy darajada mustaqil maxsus aloqa tarmoqlari yaratish uchun zaruriy tadqiqotlarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam beradi.

Xulosa va Takliflar

Yuqoridagi izlanish va ilmiy tadqiqodlardan shularni xulosa qilish mumkinki, Iqtisodiyot tarmoqlarida sun'iy intellektni joriy etish, global miqyosda ijobiy va salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishga qodir. Uning ijobiy ta'siri, xususan, samaradorlikni oshirish, yangi imkoniyatlar yaratish va global iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, salbiy oqibatlari, masalan, ish o'rinlarini yo'qotish, ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirish va texnologiyalarni noto'g'ri ishlatish xavfi bor.

Shu sababli, sun'iy intellektni joriy etishda global darajadagi muvofiqlashtirilgan va ehtiyotkorlik bilan olib boriladigan siyosat juda muhimdir. Quyidagi takliflar ushbu masalani hal qilishda foydali bo'lishi mumkin:

Takliflar:

- Ta'lim va ko'nikmalarni oshirish: AI texnologiyalariga moslashish uchun ishchi kuchi tayyorgarligi muhimdir. AI sohasida ta'lim dasturlarini rivojlantirish, qayta tayyorlash dasturlarini yaratish va AI texnologiyalari bilan ishlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni oshirishga qaratilgan choralar ko'rish kerak.
- AI etikaning rivojlanishi: AI texnologiyalari jamiyatga salbiy ta'sir ko'rsatmasligi uchun etik me'yorlarini ishlab chiqish va ularga rioya qilish kerak. AI texnologiyalarini rivojlantirish va ishlatishning etik qoidalarini belgilash, shuningdek, AI texnologiyalari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarning shaffofligini ta'minlash kerak.
- Xalqaro hamkorlikni mustahkamlash: AI rivojlanishi va foydalanishini muvofiqlashtirish uchun xalqaro hamkorlik muhimdir. AI sohasidagi tadqiqot va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, etik me'yorlarini ishlab chiqish va AI texnologiyalari bilan bog'liq xavflarni kamaytirish bo'yicha xalqaro hamkorlikni mustahkamlash kerak.
- Siyosiy va qonunchilik sohasidagi o'zgarishlar: AI texnologiyalari jamiyatga ta'sirini hisobga olgan holda, siyosiy va qonunchilik sohalarida o'zgarishlar qilish zarur. AI texnologiyalari bilan bog'liq yangi qonunlar va me'yorlarni ishlab chiqish, shuningdek, AI texnologiyalari bilan bog'liq xavflarni kamaytirish uchun nazorat qilish mexanizmlarini joriy qilish kerak.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellektni iqtisodiyot tarmoqlarida joriy etish, global miqyosda ijobiy va salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishga qodir. Shu sababli, AI rivojlanishini ehtiyotkorlik bilan boshqarish va uning foydasini jamiyatga tenglashtirishga qaratilgan choralarni ko'rish juda muhimdir.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. "Rustam Farmonovich Omanov. (2023). BENEFITS AND RISKS OF THE DIGITALIZATION. Intent Research Scientific Journal, 2(12), 59–65. Retrieved from <https://intentresearch.org/index.php/irsj/article/view/27>
2. Omanov, R. F. (2023). ACCOUNTING PROCESS. American Journal of Pedagogical and Educational Research, 19, 219-223.
3. Fayziyev Jahongir, & Samiyev Sardor Iskandarovich. (2023). Development of Financial Market Activity by Optimization of Stock Issuance. European Journal of Economics, Finance and Business Development, 1(2), 6–9. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/2/article/view/76>
4. Inflation Targeting In Uzbekistan: Background And First Results SS Yakubova International Journal On Economics, Finance And Sustainable Developmen
5. Ikramovich, R. Z., & Khamidovich, T. S. (2022). The Role of Fiscal Policy in Ensuring the Financial Stability of Uzbekistan. European Multidisciplinary Journal of Modern Science, 4, 361-366.
6. Omanov Rustam Farmonovich. (2023). DIGITIZATION OF MANAGEMENT ACCOUNTING. Neo Scientific Peer Reviewed Journal, 17, 18–20. Retrieved from <https://neojournals.com/index.php/nspj/article/view/345>
7. Rustam Farmonovich Omanov , . (2023). INSTITUTIONAL BASICS OF SMALL BUSINESS. European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 3(12), 153–157. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/eijmrms/article/view/27743>
8. Omanov Rustam Farmonovich, G., & Ergashev Tohir, B. (2021). Socio-Economic Aspects of the Development of Small Enterprises in the Kashkadarya Region of Uzbekistan. Design Engineering, 6523-6531
9. САМИЕВ, С. ИҚТИСОД ВА МОЛИЯ. ИҚТИСОД ВА МОЛИЯ Учредители: Национальный университет Узбекистана им. Мирзо Улугбека, (2), 10-18
10. WAYS TO IMPROVE MARKETING ACTIVITIES IN THE TOURISM SECTOR YS Shukhratovna, NM Ali Gospodarka i Innowacje. 40, 137-143
11. Yakubova, S. (2023). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISHI VA RAQAMLI AKTIVLARNING MOHIYATI. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 1(3), 84–92. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2023-vol1-iss3-pp84-92> Другие форматы
12. ESSENCE AND ANALYSIS OF THE BENEFITS OF DIGITAL ASSETS S Yakubova, R Rashidov Innovatsion texnologiyalar 52 (04)
13. Yakubova, S. S. (2021). (2021). " Innovative Approaches for Modeling the Impact of Monetary Policy on Economic Development".
14. Раимова, М. Д., & Махатов, С. И. (2022). Пути ускорения развития туризма и повышения его роли в экономике. Gospodarka i Innowacje., 24, 395-400
15. Ikramovich, R. Z., & Mirjalilovich, I. A. (2021, June). THE IMPORTANCE OF TAX POLICY IN THE FORMATION OF BUDGET REVENUES. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 122-124).
16. Farmonovich, O. R., & Azimovich, S. S. (2024). PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN. Intent Research Scientific Journal, 3(1), 40-43

Special issue: "DIGITALIZATION OF FINANCE: NEW TRENDS AND IMPLEMENTATION PRACTICES"

17. Omanov, R. F. (2023). ТРЕХФАКТОРНАЯ МОДЕЛЬ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ. *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 22, 141-143
18. ЎЗБЕКИСТОН НЕФТЬ-ГАЗ КОРХОНАЛАРИ ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИНИНГ ҲОЗИРГИ АҲВОЛИ ВА УНГА ХОС БЎЛГАН ТЕНДЕНЦИЯЛАР СИ Самиев Экономика и финансы (Узбекистан), 10-18
19. Yakubova, S., & Yakubova, S. (2023). ISSUES OF ACCOUNTING FOR EXCHANGE DIFFERENCES AND BORROWING COSTS IN THE FORMATION OF THE COST OF INVENTORIES IN ACCORDANCE WITH NAS AND IFRS. *Economics and Innovative Technologies*, 11(5), 75–81. https://doi.org/10.55439/EIT/vol11_iss5/a10
20. WAYS OF EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF MONETARY POLICY IN OUR COUNTRY. SS YAKUBOVA, RI RASHIDOV, MXQ UMAROVA, KTUGLI URINOV THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука
21. Raimova, M., Makhatova, N., & Salokhiddionova, G. (2022). THE ROLE AND DEVELOPMENT OF ONLINE TOURISM IN THE WORLD. *Scientific progress*, 3(2), 931-937.
22. Таргетирование инфляции в Узбекистане: предпосылки применения и первые итоги Р Рашидов, Ш Якубова
23. Якубова, Ш. (2024). Исследование цифровой валюты центрального банка как новой формы денег. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(8).
24. Якубова, Ш. Ш. (2024). Оценка влияния введения цифровой валюты на денежную сферу. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(8).
25. Джураев, А. М., & Сидорова, Е. Ю. (2022, May). Интенсификация значимости экологической налоговой реформы в Узбекистане. In *Трансформация национальной социально-экономической системы России, тренд цифровые технологии. Материалы III Международной научно-практической конференции. Москва, 4 декабря 2020 года* (p. 274). Litres
26. Джураев, А. М. (2019). 1.1. Основные направления реформирования налоговой системы Узбекистана. *Аудит и финансовый анализ*, (6), 7-14
27. Сидорова, Е. Ю., & Джураев, А. М. (2021). Совершенствование налоговой системы Узбекистана. *Национальные интересы: приоритеты и безопасность*, 17(7), 1392-1408
28. Джураев, А. М. (2019). Реформирование налоговой системы Республики Узбекистан: выбор пути развития. *Актуальные вопросы современной экономики*, (5), 465-469
29. Джураев, А.М. Теоретические основы методов прогнозирования налоговых поступлений и особенности их применения на практике / А.М. Джураев // *Аудит и финансовый анализ*. – 2020. - № 3. – С. 6-13. – ISSN 2618-9828
30. Джураев, А.М. Необходимость применения социальных вычетов при налогообложении доходов физических лиц / А.М. Джураев // *Век качества*. – 2021. - № 1. – С. 49-59. – Текст: электронный. - ISSN 2500-1841 URL: <http://www.agequal.ru/pdf/2021/121003.pdf> (дата обращения: 19.05.2021)
31. Джураев, А.М. Особенности налогового администрирования внешнеторговых операций / А.М. Джураев // *Вестник. Институт экономики и антикризисного управления*. – 2020. - № 30. –Текст: электронный. - DOI отсутствует. URL: <https://ieay.ru/wp-content/files/nd/vestnik/30/Dzhuraev.pdf> (дата обращения: 19.05.2021)
32. Джураев, А.М. Подходы к налоговому регулированию экономики: опыт развитых стран и возможность его применения в Узбекистане / А.М. Джураев // *Фискальная политика как инструмент преодоления современных барьеров экономического развития России:*

сборник научных статей аспирантов и магистрантов; составители А. В. Тихонова. – Москва: РУСАЙНС, 2020. – С. 52-60. – ISBN 978-5-4365-4629-2

33. Джураев, А.М. Сидорова, Е.Ю. Направления совершенствования налогового администрирования в Узбекистане в постковидном периоде / А.М. Джураев, Е.Ю. Сидорова // Актуальные проблемы развития общества в постковидном мире: сборник научных статей докторантов, аспирантов и магистрантов; составители Н. Касимова, Ш. Тошева. – Ташкент: ТМИ, 2021. – С. 75-81. – ISBN 978-9943-13-949-0
34. Kurbanovich, E. T. (2023). Ways of Management and Improvement of Innovative Processes in Small Business Enterprises.
35. Kurbanovich, E. T. (2023). Prospects for Innovative Development of Strategic Management of Enterprises.